

צוות ששלנו

ביטאון "צוות" ארגון גמלאי צה"ל • גיליון מספר 127 • חורף תש"ף • דצמבר 2019

לעמוד הבא

בואו
להצביע ולהשפיע
בחירות ב"צוות"
2020

מנציחים את מורשת הלוחמים:
100 שנה להקמת ארגון "ההגנה"

חג
אורים
שמח

בדברי הימים של תולדות עם ישראל יזרח פרק "ההגנה" בהוד ובגאון שלא יכהו לנצח

(דוד בן גוריון)

ב-20 ביוני 1920 הוקם ארגון "ההגנה" שלימים יהווה את התשתית הארגונית, הלוגיסטית והפיקודית של צה"ל. ברוך לוי, נשיא כבוד של "צוות" ויו"ר ארגון חברי "ההגנה", מציג תוכנית להנחלת מורשת הלוחמים היהודיים טרם הקמת המדינה - ובהם לוחמי "ההגנה" שנשאו בנטל פלישת צבאות ערב מיד לאחר הכרזת המדינה ■ במהלך השנה יועלה פועלם על נס, ולוי נחוש להבטיח כי כך יעשה גם לאחר מכן, לדורות הבאים

מאת: אוהד יעקב

בפקודת המדינה שפורסמה ב-31.5.48, יום לפני הקמת צה"ל, כתב דוד בן גוריון: "בלי הניסיון, התכנון, כושר הפעולה והפיקוד, הנאמנות ורוח הגבורה של 'ההגנה' לא היה היישוב עומד במבחן הדמים האיום שבא עליו בששת החודשים האלה, ולא היינו מגיעים למדינת ישראל. בספר דברי הימים של עם ישראל יזרח פרק 'ההגנה' בהוד ובגאון שלא יכהו לנצח."

כיום, בחלוף 100 שנה מאז הוקם ארגון "ההגנה", וכדי שדבריו של בן גוריון לא יכהו לנצח, פועל ארגון חברי "ההגנה" יחד עם "צוות" לשימור מורשת הארגון והנחלתה לדורות הבאים.

ההיסטוריה מלמדת כי לפני 100 שנה, וליתר דיוק ביוני 1920, בכנס אחדות העבודה בחוות כנרת, הוחלט על העברת סמכויות ארגון "השומר" לידי מפלגת אחדות העבודה ועל הקמת כוח מגן הנתון לפיקוחה - "ההגנה". בין האישים שהובילו את הרעיון והפכו לדמויות מפתח בארגון החדש היו אליהו גולומב, חבר ועדת היסוד של "ההגנה" והוועד הלאומי ולמעשה מפקד ההגנה זאב ז'בוטינסקי, אשר ייסד ופיקד על כוחות ההגנה בירושלים

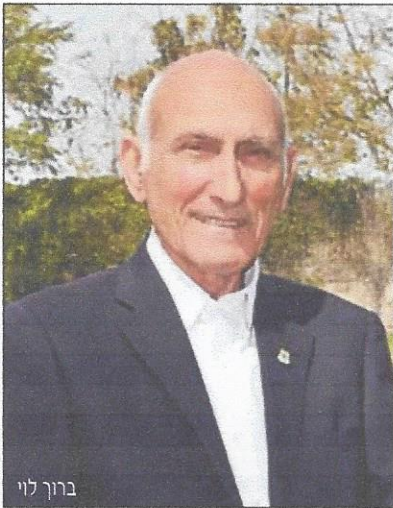
ותיקי "ההגנה" מתאספים בתל אביב בכנס ה'ן בהצעה לייסד ארגון של חברי "ההגנה", 12.5.1949. (צילום: הנס פין, לע"מ)

ואחריות היסטורית את האיניציאטיבה (היחמה) המוטלת עליה מאת הסתדרות השומר, לדאוג לסידור ענייני ההגנה ולהבטחת תוכנה הלאומי והסוציאלי של הגנה עממית בארץ על-ידי סידור חבר עובדים מסורים שעומדים על המשמר בכל ענייני ההגנה ביצירת הגדודים ובהשתתפות במטרה... הוועידה מכירה כי ההגנה צריכה

במאורעות 1920. כך הונח היסוד לתשתית הביטחון הלאומי בארץ ישראל, שצה"ל הוקם על בסיסה לפני 70 שנה. וכך נכתב בפרוטוקול: "הוועידה מחייבת את כל חברי א"ה (אחדות העבודה) להיענות במשמעת מוחלטת לוועד 'ההגנה' בכל דרישה להגנה. אחדות העבודה מקבלת בהכרת חשיבות

ברוך לוי

אלהו אשרי, רפאל הויזד, מרדכי נאור, חיים פלד ויוסי סורביץ. במהלך הזמן נוספו לוועדה עליזה רז יו"ר ועדת הכספים של "צוות", נתן ענבר שהיה בעבר רמ"ח נפגעים וד"ר עמיר בר אור, מומחה לתולדות "ההגנה".

"זה היה מהלך מתבקש", אומר ברוך לוי, יו"ר ארגון חברי ההגנה ונשיא כבוד של "צוות". "צוות" הוא ארגון חי, תוסס, עם תשתית ארגונית רחבה, והוא מייצג את פורשי צה"ל ובהם גם חברי 'ההגנה' שהמשיכו דרכם ישירות מ'ההגנה' לצה"ל. הם היוו לאורך שנים ארוכות את הבסיס המוצק עליו הושתת צה"ל בראשית דרכו וכל התשתית הפיקודית שלו הייתה מורכבת מהם. די אם נזכיר בהקשר זה את הרמטכ"לים הראשונים של צה"ל דורי, מקלף ולסקוב, וגם את האלופים שעדיין עימנו כמו שייקה גביש, שלמה גזית ועמוס חורב".

"ההגנה" היוותה את הכוח המרכזי עת פרצה מלחמת העצמאות. בששת החודשים הראשונים של המלחמה הצליחה "ההגנה" לגייס, לאמן, לצייד ולהפעיל כוח צבאי בן כ-50 אלף איש. הלוחמים לא רק עמדו מול כוח צבאי של הערבים הפלסטינים שתקפו את היישוב, אלא גם כבשו מרחבים אסטרטגיים לקראת פלישה אפשרית של צבאות מדינות ערב.

בין יום הקמת המדינה באמצע מאי 1948 לבין סוף אותו חודש - עת הפך הארגון לצה"ל - בלמו כוחות "ההגנה" הנחרצים, בלחימה אמיצה, את פלישת חמשת צבאות ערב.

וכך, ב-1.6.48, הפך המטכ"ל האחרון של הארגון למטכ"ל הראשון של צה"ל - ורמטכ"ל "ההגנה" היה לרמטכ"ל הראשון של צה"ל. כך היה גם עם חטיבות היבשה ושירותי האוויר והים שהפכו לחילות צה"ל.

"את המשכיות הזו באה להדגיש האמנה",

להיות מאורגנת כך, שתשאף להכניס לתוכה כל איש (אשר) מוכשר לעבודות ההגנה ומקבל על עצמו את עולן".

מאות בודדות של חברות וחברים אשר שירתו בארגון "ההגנה" לפני קום מדינת ישראל - ובהם מפקדים בכירים בצה"ל - עדיין יכולים להעיד באופן אישי על פועלם בשורות הארגון ועל המעבר לצבא סדיר. הם, ואלפי חבריהם שאינם עוד בין החיים, דאגו להנצחת מורשת הארגון מיום הקמתו, באמצעות ארגון חברי "ההגנה", שפועל משנת 1948. אבל הזמן והטבע יעשו את שלהם, וקיים חשש כי בעוד שנים ספורות כבר לא יהיה מי שיספר... לאור זאת, מנסים חברי הארגון לנצל מועד מיוחד זה - 100 שנים להקמת "ההגנה" - כדי לקבע את פועלו של ארגון ההגנה בתודעה הישראלית עכשיו ולעתיד לבוא.

כחלק מפועלם, וכדי שתמיד יהיה מי שיספר, איחד ארגון חברי "ההגנה" כוחות עם ארגון "צוות", אשר כבר לפני שנים נטל על עצמו משימה רחבת היקף: לשמר את מורשת הלוחמים היהודיים - פרטיזנים, לוחמי מלחמות העולם בצבאות בנות הברית וכן הלוחמים בארגונים שפעלו טרם הקמת צה"ל.

לצורך שימור מורשת "ההגנה" נחתמה ב-2016 אמנה בין "צוות" לבין ארגון חברי "ההגנה", לפיה "שני הארגונים ישתפו פעולה לשימור מורשת 'ההגנה' וביטחון ישראל - שיתוף שימצא ביטוי בקיום אירועים, כנסים וימי עיון, בהם ייטלו חלק גם סניפי 'צוות' ברחבי הארץ ובכל מה שימצאו נציגי הארגונים לנכון ליזום ולבצע...".

הפעילות פתוחה, כך נאמר באמנה, לשיתוף ארגונים נוספים המתאימים לתחום הנחלת מורשת וביטחון ישראל, ותכלול גם שיתוף פעולה עם משרד הביטחון וגורמים ממשלתיים נוספים הנוגעים בדבר.

כדי לממש את האמנה, הוקם ועד מנהל משותף בן 12 חברים - שישה מטעם ארגון "צוות" ושישה מטעם ארגון "ההגנה". מטעם "צוות": ברוך לוי (יו"ר), ירמי אולמרט, אורית חורש, אפרים לפיד, אורי מנוס ודן תל ניר. מטעם ארגון חברי ההגנה: דן ביברו (סגן יו"ר ומ"מ),

אומר לוי, "ואני רואה בה ביטוי מוחשי לעובדה ששרשרת הגבורה נשמרת ונמשכת. כל אחד מאיתנו מהווה חולייה חשובה בה וכל אחד חייב ליטול חלק במשימת הנצחת גבורת הלוחמים והנחלת מורשתם".

- האם לדעתך די בחתימה על האמנה כדי להבטיח את הנחלת מורשת "ההגנה"?

"אין די בכך, ואדגיש כי אינני מדבר רק על שימור מורשת ארגון 'ההגנה', אלא אני גם פועל לחתימת אמנות דומות גם עם עמותות הפלמ"ח, אצ"ל ולח"י כדי להשלים במלואה את תמונת הארגונים הביטחוניים שפעלו באותה עת.

לא נותר לנו זמן רב, אני מתקשה לחשוב כיצד ייראו פני הדברים בעוד, למשל, עשר שנים בלבד. באחת הפגישות שערכתי בבית ז'בוטינסקי ב-2016 הכרזתי בפני שומעיי כי הסזון נגמר. היו אנשים שהתקוממו על כך - אך היו הרבה יותר שתמכו בדבריי".

”את המשכיות - מ'ההגנה' לצה"ל - באה להדגיש האמנה שנחתמה בין ארגון חברי 'ההגנה' לבין 'צוות'. אני רואה בה ביטוי מוחשי לעובדה ששרשרת הגבורה נשמרת ונמשכת. כל אחד מאיתנו מהווה חולייה חשובה בה וכל אחד חייב ליטול חלק במשימת הנצחת גבורת הלוחמים והנחלת מורשתם”

”בראייה ארוכת טווח, אני רואה הקמת 'חטיבת מורשת' בתוך 'צוות', עליה יהיה מופקד בעל תפקיד עם רקע מתאים, למשל, רמ"ח היסטוריה בצה"ל לשעבר. זו תפעל יד ביד עם אגף מורשת במשרד הביטחון, ארכיון צה"ל, ארכיון 'ההגנה', המוזיאונים המתעדים את פעילות הארגונים השונים ועוד”

יעודד אותם לשירות משמעותי בצה"ל. "צוות" מחובר לנושא החינוך מזה שנים רבות במסגרת תוכנית 'הטובים בחינוך' ומאות מורים מקרב חברינו, גם אם הם מלמדים מקצועות שונים בבית הספר, ודאי מביאים לתפקיד ולמפגש עם התלמידים את הרוח המיוחדת והמורשת של צה"ל. בנוסף להם, אני מאמין שבשטח - במחוזות ובסניפים - יהיו מתנדבים רבים שירצו ליטול חלק בשימור ובהנחלת המורשת.

בראייה ארוכת טווח, אני רואה הקמת 'חטיבת מורשת' בתוך 'צוות', עליה יהיה מופקד בעל תפקיד עם רקע מתאים, למשל, רמ"ח היסטוריה בצה"ל לשעבר. זו תפעל יד ביד עם אגף מורשת במשרד הביטחון, ארכיון צה"ל, ארכיון ההגנה, המוזיאונים המתעדים את פעילות הארגונים השונים ועוד.”

אירועי שנת ה-100 לארגון "ההגנה" יסיפו, כך מקווה לוי, רוח גבית ליזמה, ובכוונתו לנצל שעת כושר זו כדי לעשות נפשות ולעורר תמיכה ציבורית.

תוכנית הפעולה לדבריו כוללת שורת אירועים, שחלקם כבר התקיימו כגון אירוע פתיחת שנת ה-100 בחצר כנרת (שבה התקבלה ההחלטה על הקמת ארגון "ההגנה"); אירוע לציון 80 שנה למשטרת היישובים (הנוטרות) במשטרת נהלל; סמינר לציון 75 שנה להפעלה ו-100 שנה להגנה בבית הפלמ"ח; אזכרה לציון הרוני כ"ט בנובמבר 1947 ליד האגדרטה בנחלים וכן טקס לציון האירוע בשיתוף עיריית תל אביב ובהשתתפות תלמידי בתי ספר תיכוניים בעיר; ערב עיון בנושא מהש"י בהגנה למודיעין בצה"ל בשיתוף מכון ז'בוטינסקי.

אלה היו את יריית הפתיחה לשורת אירועים נוספים המתוכננים לשנת 2020 (ראו מסגרת).

האם "צוות" הוא הגוף המתאים למילוי משימה זו?

"צוות הוא בהחלט חלק מהפתרון, אך הוא לא יכול לעשות זאת בעצמו. כדי להבטיח באמת את שימור מורשת הלוחמים היהודיים לאורך הדורות - ולא רק את זו של 'ההגנה' - יש לבצע מהלך נרחב של איגום כוחות ומשאבים אשר יבטיח את המשימה שאי אפשר להפריז בחשיבותה, בוודאי לא כל עוד אנו בארצנו אוחזים בשלח כדי להגן על עצמנו.

המשפט שנתבע ונאל אלון, שמרבים להשתמש בו אולי לא תמיד בהקשרים הראויים באמת, מקבל בהקשר שלנו את משמעותו האמיתית: עם שאינו יודע את עברו, ההווה שלו דל ועתידו לוט בערפל. כדי להפוך את הדברים הללו מאמירה לעובדה, יש לנו תוכנית סדורה ואני פועל בכל כוחי ליישמה. בבטיחה נמצא הצורך לתת גופים ממלכתיים, ממשלתיים וציבוריים להיות חלק מהמהלך. דברים צריכים לבוא מלמעלה, כדי ליצור מחויבות אמיתית בהיבט הלאומי. הם לא יכולים להתבצע רק בהתנדבות, על בסיס תרומות ורצון טוב של אנשים פרטיים.”

אתה מתכוון למיסוד באמצעות חקיקה לשימור מורשת הלוחמים?

"בהחלט. חקיקה יכולה ליצור את המחויבות הנדרשת והיא תבטיח את ביצוע הדברים - גם באמצעות הפניית תקציבים ממשלתיים לנושא. אנו מקדמים הצעת חוק שנועדה ליצור תשתית ערכית-חינוכית כבר מגיל צעיר, גם כחלק מתוכניות הלימוד בבית הספר. לאחר שהחוק יתקבל, מי שיצטרך להפוך אותו למעשה יומיום יהיו משרד החינוך, משרד הביטחון, משרד התפוצות ואליהם יצטרפו גופים ציבוריים התנדבותיים דוגמת 'צוות' ועוד. אנו חייבים

עוד בחיינו להבטיח ששרשרת הדורות לא תינתק, שכל אחד שיגדל בארץ ידע שהמדינה לא 'פרצה' ב-1948.

במאמר מוסגר אציין, כי הצעת חוק פרטית כזו - 'חוק המחחרות - הנצחה ומורשת' - כבר הוצגה בפני חברי הכנסת ו-31 ח"כים חתמו עליה. אך ההתרחשויות הפוליטיות לא מאפשרות לקדמה שכן אין ממשלה מכהנת. מעבר לכך, לא הייתי רוצה שהצעת החוק תוגש כהצעת חוק פרטית, אלא כהצעת חוק ממשלתית כך שתקודם מהר יותר - ולצורך כך אנו זקוקים לממשלה שתקום. זאת ועוד, חקיקה תהיה נדבך חשוב - אך לא היחיד. אני רואה ב'צוות' גורם חשוב ואפילו מוביל כי הוא היחיד שיכול 'להרים' מפעל כזה. העוצמה של 'צוות', ממנה הוא שואב את כוחו, הם עשרות אלפי חברי הארגון - חוליה מרכזית בשרשרת הלוחמים.

יו"ר 'צוות' מוטי בר דגן מחויב לנושא שימור המורשת, ולראייה בתקופתו יצאו לפועל מספר אירועי מורשת מעמיקים, מרגשים ורבי-משתתפים ובכללם אירועים לציון 70 שנה לצה"ל, 50 שנה למלחמת ששת הימים, 45 שנה למלחמת יום הכיפורים ו-50 שנה למלחמת ההתשה.

לצד זאת, 'צוות' כבר עוסק בהנחלת מורשת במסגרת הפרויקט החינוכי 'בשביל הארץ', המנגיש לתלמידי תיכון את מהות הקשר הערכי וההיסטורי שלנו לארצנו, מתוך תקווה שהדבר

”בששת החודשים הראשונים של המלחמה הצליחה 'ההגנה' לגייס, לאמן, לצייד ולהפעיל כוח צבאי בן כ-50 אלף איש. הלוחמים לא רק עמדו מול כוח צבאי של הערבים הפלסטינים שתקפו את היישוב, אלא גם כבשו מרחבים אסטרטגיים לקראת פלישה אפשרית של צבאות מדינות ערב”

אירועי 2020 לציון שנת ה-100 ליסוד ארגון "ההגנה"

- 14.1.20 | בבית הפלמ"ח: "הבן האהוב והסורר" - יום עיון המוקדש ליחסי "ההגנה" והפלמ"ח, בשיתוף עם עמותת דור הפלמ"ח.
- 21.1.20 | באוניברסיטת בר-אילן, המכון לחקר המחורות: יום עיון בנושא "ההגנה" והאצ"ל, בשיתוף מכון ז'בוטינסקי.
- 4.2.20 | בבית הפלמ"ח: יום עיון בנושא "חברות בהגנה, בפלמ"ח והבריחה".
- 20.2.20 | בבית יגאל אלון, גינוסר: סדרת אירועים לזכרו של יגאל אלון ז"ל במלאת ארבעים למותו (29.2.80), בשיתוף העמותה להנצחת מורשת יגאל אלון.
- 3.3.20 | בבית הגדודים: אירוע להנצחת פועלם של החפרים ופדויי השבי (בתוכם כ-600 חברי הגנה).
- 5.3.20 | צעדת תלמידים מהקסטל דרך יער ותיקי ההגנה להר הרצל - בשיתוף עיריית ירושלים.
- 7.3.20 | אילת: עצרת מרכזית בשיתוף עיריית אילת - י"א באדר.
- 7.3.20 | היכל אמנויות הבמה, רעננה: ערב שירי י"א באדר, "ההגנה" והפלמ"ח.
- 25.3.20 | חיפה: צעדה בעקבות הלוחמים לשחרור העיר.
- 26.3.20 | אירוע לרגל ההנפקה של סדרת שלושה בולים ע"י השירות הבולאי ופתיחת תערוכת בולי "ההגנה" - במוזיאון "ההגנה".
- 29.3.20 | חיפה: טקס אזכרה למשחררי חיפה.
- מרץ 20 | חיפה: אירוע מרכזי בהשתתפות ראשת העיר.
- 26.4.20 | כפר סבא: אירוע מרכזי באודיטוריום ספיר, בחסות ראש העיר (בשעה 20:00).
- 12.5.20 | פתח תקוה: אירוע מרכזי ועצרת נוער בהיכל התרבות, בשיתוף העירייה (בשעה 19:30).
- חודש יוני | גיליון מערכות מוקדש לנושא 100 שנה לייסוד "ההגנה".
- 4.6.20 | אירוע בחצר כנרת בשיתוף מועצה אזונית עמק הירדן ומכללת כנרת, כולל השתתפות אישיות מרכזית והופעה אמנותית.
- 11.6.20 | "שנת ה-100 ליסוד ההגנה" - יום עיון משותף של המחלקה ללימודי ארץ ישראל באוניברסיטת בר-אילן ומוזיאון "ההגנה".
- 16.6.20 | פתח תקוה: יום עיון בנושאי ההגנה והביטחון באודיטוריום יד לבנים, בארגון סניף "צוות".
- 17.6.20 | בבית הפלמ"ח: אירוע מרכזי בשיתוף "צוות", מחלקת ההיסטוריה ו"מערכות" - יום מורשת בנושא: "מההגנה לצה"ל ומצה"ל לצוות".
- 22.6.20 | אירוע גולומב, בשיתוף עיריית ת"א בבית "ההגנה".
- סוף אוקטובר 2020 | אירוע מרכזי, מסכם, בהיכל התרבות בת"א בהשתתפות אישיות ציבורית מרכזית (שר הביטחון/רמטכ"ל) בשיתוף עיריית תל אביב-יפו. משרד הביטחון ומרכז ההסברה.
- 20.10.20 | עכו: אירוע מורשת - מ"ג אסירי "ההגנה", בשיתוף העירייה ומוזיאון המחורות בעיר. ♦

מאה שנים להקמת ארגון "ההגנה" (1920-2020)

ארגון "ההגנה" שהוקם ב-1920 על-ידי המוסדות המוסמכים של היישוב היהודי בארץ ישראל, היה במרוצת השנים לכוח המגן העיקרי שלו. עם הקמת המדינה בשנת תש"ח היה המסד לצבא ההגנה לישראל.

בשנת 2020 מתוכננים אירועים שונים ברחבי הארץ לציון פעילותו החשובה של הארגון בתחומי הביטחון, העלייה וההתיישבות.

בכוונתנו לשתף באירועים אלה חברות וחברים של ההגנה ובני משפחותיהם.

לשם כך, אנו פונים אליכם בבקשה להעביר אלינו פרטים אישיים הידועים לכם וכן להעביר את הקריאה הזו למעגלי תקשורת אשר אתם חברים בהם.

הפרטים המבוקשים: שם מלא, כתובת מלאה ומיקוד, הקשר לארגון "ההגנה", טלפון קווי, טלפון נייד וכתובת מייל.

נודה מאוד באם תעשו זאת בהקדם וכמובן נשמח לשלוח לכם מידע והזמנות לאירועים.

קול קורא

דרכי ההתקשרות עמנו:

הארגון הארצי של חברי "ההגנה" (ע"ר)

בית אליהו - בית ההגנה, שד' רוטשילד

23, תל אביב 6688202

טל' 03-5601605, 03-5661551

פקס' 03-5661208

www.hahagana.oeg.il

hahagana.org@gmail.com